

[1349 Op it mêd 2011 1-2]*Naamkunde 37 (2007-2010)*

It tydskrift *Naamkunde* hat de lêste siken útblaasd. Dat de ein dreech wie is te sjen oan 'e lêste bân, dêr't fjouwer jier oan kopij yn gearfandele is. Yn "Kamp. Een voorbeeld van de mogelijkheid van naamkundige bijdragen aan de woordgeschiedenis" (pp. 81-90) lit K.F. Gildemacher oan 'e hân fan nammekundige data sjen dat it wurd *kamp* yn 'e wurdboeken in te iensidige betsjuttingsomskriuwing krigen hat. Dy omskriuwing dekt de lytse stikjes lân flak by de pleats op 'e Klaai. Mar yn 'e Wâlden giet it om in persiel dat folle grutter is, fier fan 'e pleats ôf leit en nammers de kante meter ek folle goedkeaper is. Deselde auteur hat yn dit nûmer ek wer in "kroniek", in foech "Op it Mêd", mar dan spesjaal fan 'e Fryske nammekunde.

(siebren dyk)

Eric Hoekstra, 'Van als markeerder van zinnen in de directe en indirecte rede in het Fries en het Nederlands', Leuvense Bijdragen 96 (2007-2010), 169-188.

Der binne sa't it liket mear tydskriften dy't it opheden dreech ha: krekt as *Naamkunde* hat ek *Leuvense Bijdragen* fjouwer jiergongen yn ien bân set. Dêryn in bydrage fan Eric Hoekstra. Yn dat artikel hat er in typysk spreklich ferskynsel by de kop: it wurdje *fan* dat bysinnen ynliede kin, lykas yn in foarbyld as ditte: *en dan tocht ik al fan kin dy man net earder ôfsizze*. It ferskynsel komt ek yn it Nederlânsk foar en al liket it dêr al frij âld, it skynt de lêste tsientallen jierren wol oan te boazjen. De *fan*-sin kin ferskillende syntaktyske funksjes ha, lykas dy fan direkt objekt, bywurdlike bepaling en predikaat, mar mienskiplik is dat er hyltyd wol as komplemint fungearret fan tiidurden dy't in utering werjouwe, lykas *sizze* ensafh. Faak wurdt *fan* foarôfgien troch in oankundigjend wurdje as *soksawat*. Der wurdt yn dit stik yngeand besprutsen yn hoefier oft *fan* yn dizze konstruksje in ferhâldingswurd neamd wurde kin. Hoekstra komt der op út dat gâns eigenskippen ferklearre wurde kinne as oannommen wurdt dat de konstruksje in gefal fan grammatikalisearring is.

(siebren dyk)

Pieter Breuker, Op de rigel. Systematyske bibliografy fan it wurk (1966-2009) fan Pieter Breuker. Grins (2009), Frysk Ynstitút RuG. Ek op it ynternet, sjoch: <http://www.rug.nl/let/onderwijs/Afdelingen/Fries/nieuws>

Pieter Breuker hat ein desimber 2009 by gelegenheid fan syn ôfskied fan it

Frysk Ynstitút yn Grins, dêr't er goed tritich jier wurke hat, sels in bibliografy fan eigen wurk gearstald. Dy befettet 321 titels, fan proefskrift oant en mei ynstjoerde stikken en stikjes foar Op it Mêd. De publikaasjes binne yndield neffens 11 ûnderwerpen; dêrbinnen is de folchoarder kronologysk. Taheakke binne in saak- en in persoansregister, en in autobiografyske skets. It aardige oan it 74 siden tellende boekje is dat Breuker út syn neffens him 162 wichtichste publikaasjes ek oanhelings bybringt dy't fuortdaliks in idee fan it oanbelangjende wurk jouwe.

(siebren dyk)

Antje Dammel, Sebastian Kürschner & Damaris Nübling (útjs.), Kontrastive Germanistische Linguistik. Hildesheim (2010), Georg Olms Verlag.

Yn dizze twadielige bondel steane twa artikels dy't substansjeel op it Frysk yngeane. Foarst is dêr Jarich Hoekstra syn "Die Kasusmarkierung von Eigennamen im Festlandnordfriesischen und in anderen westgermanischen Dialekten" (pp. 749-779). Oanlieding ta it stik is it ferskynsel dat eigennammen yn it Noardfrysk fan 'e fêstewâl in útgong *-(e)n* krije kinne at se yn ien fan 'e objektsposysjes steane. Sa kin bygelyks de namme *Fritz* as *Fritzen* foar de hearen komme. Soms ha Westgermaanske talen wat ferlykbers, lykas it Jiddysk en guon (súd)westlike Nederlânske dialekten. Hoekstra syn analyze is basearre op 'e DP-teory. Ien fan syn argumenten dêrfoar is dat as yn it Dútsk eigennammen fan in lidwurd beselskippe binne, se gjin kausútgong mear krije kinne. Lidwurd en útgong soene deselde D-posysje ynnimme en inoar sa útslute. Hoekstra neamt in grutte rige ferskynsels dy't mei dizze analyze kreas ferklearre wurde kinne. Histoarysk komt it sa ek teplak dat it krekt de eigennammen binne dy't fan 'e haadwurden as lêste noch namfalsmarkearring sjen litte.

Redaktrise Antje Dammel sels komt yn "Wenn die 2. Person mit der 3. Person ... Wechselflexion kontrastiv: Deutsch - Luxemburgisch - Westfriesisch - Färöisch" (pp. 473-522) mei in wiidweidige stúdzje fan it ferskynsel dat yn guon Germaanske talen de foarm fan 'e twadde en tredde persoan iental notiid fan it bûgde tiidwurd ôfwykt. It Dútsk hat in dikke 50 fan sokke gefallen, bygelyks by it tiidwurd *nehmen* (*ich nehme - du nimmst - er nimmt*). It Frysk hat neffens Dammel it ferskynsel systematysk by de *je*-tiidwurden (*helje - hellest - hellet*), al is it miskien wol sa sprekend by de ek produktive subklasse mei in stam op in *t* of in *d*, omdat dêr in *s* of *z* ynskoot (*fetsje - fettest - fettet; skodzje - skoddest - skoddet*). It Frysk is fan 'e fjouwer ûndersochte talen de iennichste dêr't it ferskynsel him by de gewoane swakke tiidwurden oppenearret. It Frysk hat dêrnjonken lykwols in searje tiidwurden dêr't it ferskynsel noch folle sprekender by is, lykas by *meitsje*, *bliede* of *sizze*. Dammel giet wiidweidich yn op de histoaryske oarsaken, dy't bygelyks te krijen ha mei rekking of ferkoarting en

mei assiblearring. De net-produktive alternânsjes bine nammers tige ynstabyl. Dêrby wiist se der op dat in hege frekwinsje dat wer opkeare kin.

(siebren dyk)

Norbert Corver & Marjo van Coppen, 'Ellipsis in Dutch possessive noun phrases: a micro-comparative approach', Journal of Comparative Germanic Linguistics 13 (2010), 99-140.

Yn haadwurdkloften mei in besitlik foarnamwurd kin it haadwurd weilitten wurde. Yn dit artikel wurde fiif dialekten neier op dat ferskynsel besjoen. De auteurs ûnderskiede dêrby twa typen. It iene docht yn grutte halen wat it Standertnederlânsk ek docht, bygelyks yn *mijn auto - de mijne*. It foarnamwurd wurdt bûgd en der is in lidwurd dat it slachte oanjout. Se nimme hjir in ferhoalen foarnamwurd oan (*pro*), dat troch dy slachteskaaimerken linsearre wurdt. De dialekten fan it oare type, fertsjintwurdige troch dy fan Hippolytushoef en Hylpen, ha gjin lidwurd, mar wol in spesjale útgong, bygelyks *-en* yn it Hylper *minen*. Der wurdt oannaam dat dat in iepentlik pronominaal elemint is, ferlykber mei it wurd *one* dat jo tsjinkomme kinne yn it Ingelsk by in efterbliuwend eigenskipswurd, lykas yn *the red one*.

(siebren dyk)

Alfred Lameli, 'Relationen im Sprachkontakt: Das Beispiel der norddeutschen Mehrsprachigkeit'. In: Zeitschrift für Dialektologie und Linguistik 77 (2010), 19-53.

Yn dit nûmer fan ZDL in wiidweidich artikel fan Alfred Lameli oer de Noardfrysk-Leechdútsk-Deenske twatalichheid yn it noarden fan Dútslân en de taalferoaring dy't troch it kontakt tusken dy talen syn beslach krige hat. It útgongspunt fan Lameli syn ûndersyk foarmet in taalkaart fan it oanbelangjende gebiet yn nij-ûntdutsen materiaal fan Georg Wenker, de Dútske dialektolooch dy't ein 19de ieu in grutte dialektenkête hoden hat yn it doetiidske Dútske taalgebiet. Op grûn fan 'e data fan dy enkête besiket Lameli kwantitative oanwizingen foar typologyske ûnderskiedingen te finen. Dêrta past er in berekkening fan taalkundige tichtens (de frekwinsje fan eksklusive farianten yn 'e ûnderskate talen) ta op it Noardfrysk. Hy besjucht boppedat ynhoefier't de taalkundige tichtens dy't er fêststelt útwizing jaan kin oer taalferoaring yn it Noardfrysk-Leechdútsk-Deenske taalkontaktgebiet. De Noardfryske kasus tsjinnet as karstien foar Lameli syn kwantitative metoade, mar smyt fierders net in hiel soad nijs op oer taalferoaring en taalkontakt yn it oanbelangjende gebiet. Yn dizze jeftje fan ZDL besprekt fierders John Foulks de dissertaasje fan Arjen Versloot (2008) en Anatoly Liberman resinsearret it Aldfrysk Hânwurdbok fan Hofmann/Popkema (2008).

(jarich hoekstra)

Michel van der Hoek, Palatalization in West Germanic. Diss. University of Minnesota (2010). Op it ynternet:

http://conservancy.umn.edu/bitstream/95862/1/vander_Hoek_umn_0130E_11455.pdf

De wichtichste stelling fan dit proefskrift is dat der yn it West-Germaansk folle mear palatalisaasje fan konsonanten west hat as dat ornaris oannommen is, benammen wat it Dútsk en Nederlânsk oangiet. It Frysk en it Ingelsk binne dêrfoar fanâlds erkende palatalisearringstalen. De geregelde ferwizing nei it pear *cheese* en *tsiis* tsjûget dêr bygelyks fan, al is it al sa dat it Ingelsk yn dit boek oerslein wurdt. Foar it Nederlânsk giet de auteur ûnder oare wiidweidich yn op 'e Middelnederlânske stavering <gh>, dy't er as in oanwizing foar palatalisaasje sjocht, en op it ferlyttingssystem, mei syn opfallend suffiks *-tje*. Neffens Van der Hoek wurde palatale konsonanten ek hast systematysk yn oersjoggen fan foneemsystemen oer de kop sjoen. Haadstik 4 (pp. 182-202) giet hielendal oer it Frysk, âld en nij, en yn alle trije regio's (west, east, noard). Op grûn fan it effekt fan palatalisaasje giet Van der Hoek yn 'e pleit foar in frikative útspraak fan Aldfrysk <g>, kontra wat ornaris oannommen wurdt. It ûntstean fan de systematyske rige palatale konsonanten yn it Noardfrysk bliuwt foar de auteur in mystearje.

(siebren dyk)

De Vrije Fries 90 (2010)

Yn dizze jefte omtinken foar twa figueren dy't yn 'e marzje foar de frisistyk fan belang binne. Jan de Kater beskriuwt yn "Albert ten Broecke Hoekstra, een wegbereider voor Fries en Nederlands nationalisme" (p. 107-127) libben en wurk fan in berne Holwerter dy't mei oan 'e widze stie fan 'e iere njoggentjinde-ieuske filology yn Nederlân. De man korrespondearre mei de Grimms, en hat ek in jier as fiif heechlearaar west yn Leuven, mar omdat er benammen yntresearre wie yn wiidweidige etymologyske skôgings rûnen syn foar it meastepart juridyske studinten earder fan as mei him wei. Fierders wie Hoekstra in man fan grutte plannen mar lytse útkomsten. Utjeften fan de Reinaert en fan Gysbert Japicx, mei in soad omtinken foar etymologyske wurdferklearring, waarden nea ta in ein brocht. It wie Epkema dy't it mei Gysbert, yn in behindiger opset, yn 1821 wol slagge, yn 1824 folge fan in byhearrend wurdboek. Hoekstra gie oars wol wakker yn 'e pleit foar it belang fan it Frysk. Hy miende dat de taal folle âlder wie as it Nederlânsk.

Yn "It is ek mar fan in boer fan it lân". Klaas Cornelis Nijdam (1774-1845), een Fries dichtende eigenerfde boer" (pp. 147-183) jouwe Symen A. Schoustra en Han Nijdam (what 's in a name!) in wiidweidich oersjoch fan wurk en benammen libben fan in Jirnsumer dikke boer dy't dichtet – hysels skriuwt "rjimket" – yn it Nederlânsk, mar ek yn it Frysk. It is foar in moai part gelegenheidspoëzij, dêr't by opfalt dat de toan yn 'e Fryske fersen, skreaun yn in eigenoanrette stavering, folle lichter is as dy yn 'e Nederlânske. Hoewol't de gedichten nea útjûn binne en der ek mar

in part fan bewarre bleaun is, is Nijdam fan belang omdat der yn 'e iere 19de ieu noch mar in lyts bytsje yn it Frysk skreaun waard. De auteurs jouwe yn taheakken priuwkes fan syn wurk, bygelyks in libben ferslach fan 'e Jirnsumer merke. De yn noat 4 oankundige taheakke 4, dy't in oersjoch befetsje moatte soe fan 'e 87 lemma's yn it WFT dêr't oanhellings fan Nijdam yn opnommen binne, ûntbrekt oars.

(siebren dyk)

Michiel de Vaan, 'Another Frisianism in Coastal Dutch: traam, treem, triem 'crossbeam', Journal of Germanic Linguistics 22 (2010), 315-335.

Dit artikel is in moaie bydrage ta it tema fan it Frysk yn Hollân, al giet it ek om mar ien wurd, korrespondearjend mei it Fryske *triem*. De Vaan pleitet der foar om it yn itselde rjochje op te nimmen as Nederlânske wurden as *gier* ('jarre'), *mede* ('miede'), *mielen* (Dútsk 'mahlen'), *wiel* (ûntstien nei it trochbrekken fan in dyk) en *schriel* ('skriel'), allegearre mei in "Fryske" lûdûntjouwing. Hy jout in kreas oersjoch fan it foarkommen fan it wurd yn Nederlânske dialektenkêten en oar dialektmateriaal en leveret in fernimstige histoaryske ferklearring fan 'e apartige geografyske distribúsje fan it wurd yn Flaanderen. Boppedat wurdt yn it ramt fan Van Coetsem syn taalkontaktteory beskreaun hoe't de Noardseegermaanske foarm him dochts noch hanthavenje koe.

(siebren dyk)

Nordfriesisches Jahrbuch 2011

It Noardfryske jierboek skynt foar Jarich Hoekstra in soarte fan fêst poadium te wurden om âlde Noardfryske teksten te publisearjen. Diskear giet it om in skoalrede, in oefening yn retoarika, fan in Peter Petersen út Fahretoft, letter dûmny. It bestean fan dy rede út 1819 wie al praat fan yn 'e ynlieding fan Outzen syn glossarium (1837) en hy dûkt ek op yn it ferslach fan 'e reis dy't Montanus de Haan Hetteema mei syn soan in jier letter nei Kopenhagen makket. It is Hoekstra yndied slagge om de rede yn 'e neilittenskip fan Hetteema op Tresoar te finen. Hy wurdt hjir op 'e siden 51-72 útjûn, mei in Dútske oersetting, wiidweidige oantekens oangeande it Mooringer dialekt dêr't de rede yn skreaun is, en in ynlieding oer de fierdere histoaryske kontekst.

Yn "*Vom Virus Frisicus Gedanken zur Frisistik*" (pp. 105-112), de werjefte fan in foardracht by it oanbieden fan Volkert Faltings syn mânske stúdzje oer de etymology fan Fryske eigenskipswurden, docht Horst Haider Munske wat er al in pear kear earder dien hat: in foech balâns opmeitsje fan 'e stân fan 'e frisistyk. Munske hat syn moed net rjocht, ek mei fanwegen de hjoeddeiske jildkrapte, mar sjocht oan 'e oare kant ljochtpunten omdat har yn it ferline ek altiten wer lju fan bûten ôf oppenearren – hy behannelet de foarbylden fan Von Richthofen, Siebs, Löfstedt, Hofmann – en omdat in ynstelling as de Ferring-Stiftung mei syn goede foarsjennings treddejildstreamynstellings wol lekker

meitsje kinne soe. It falt op dat it ferhaal wol hiel bot út in Dútsk, of sels noch earder Noardfrysk, perspektyf wei skreaun is. It westerlauwersk Frysk liket bûten Munske syn eachweid te fallen, en as men dan wier pessimistysk wêze wol, wêrom dan net oer de stúdzje fan it Eastfrysk? Want wêr binne de opfolgers fan Fort en Kramer?

(siebren dyk)

Willem Visser, 'Historical gender change in West Frisian', Morphology 21 (2011), 31-56.

Trouwe lêzers fan *Us Wurk* sil de sintrale ynhâld fan dit artikel bekend foarkomme. It is in bewurking fan it stik dat Visser yn 'e mande mei Jarich Hoekstra yn 1996 ûnder de titel "De- en it-wurden yn it Frysk" yn dit tydskrift (pp. 55-78) publisearre hat. Dat artikel is no by de tiid brocht, hjir en dêr oanskerpe en benammen mear yn it ramt fan 'e Nederlânsk-Fryske kontaktsitewaasje pleatst, sadat effekten fan standerdisearring en distansearring mear it omtinken krige hawwe. It oarspronklike idee is stean bleaun. Guon *it*-wurden, almeast romtlike oantsjittings, binne nei it lidwurd *de* oergien as gefolch fan it feit dat se faak nei in ferhâldingswurd foarkomme dat de datyf regearret, en de datyffoarm fan neutra wie yn it Aldfrysk *tha* (*da*), dat letter redusearje koe ta *de*. Foarbylden binne *mar*, *bosk*, *middel* en *ein*. De oergong fan *de* nei *it* hat in fonologyske oarsaak. Hy komt opfallende faak foar foar stimleaze konsonanten. Nei útfal fan 'e schwa fan *de* wurdt de oerbleaune /d/ dan troch assimilaasje stimleas: *de skaad* > *dskaad* > *tskaad* > *it skaad*. Visser hat der lykwols gjin ferklearring foar dat omkeard *it* dan nea oergiet nei *de* foar stimhawwende konsonanten. Mei ik op dit plak dêr in raam op dwaan? It ferskil soe wolris yn 'e lêste faze sitte kinne. *It* hat ek altyd in fariant sûnder schwa, gewoanwei skreaun as 't. *De* dêrfoaroer mist sa'n algemiene njonkenfoarm; inkeld foar fokalen sjogge wy wol in schwa-leaze foarm (byg. yn *d' iene* en *d' oare*). Dat soe wol ris de oarsaak wêze kinne dat *it bier* > *tbier* > *dbier* net nei **de bier* oergean kin.

(siebren dyk)